

Arató Antal

In memoriam B. Supka Magdolna

Kilencvenkét éves korában elhunyt dr. B. Supka Magdolna Széchenyi-díjas művészettörténész, a Magyar Képzőművészeti Egyetem díszdoktora, a Magyar Művészeti Akadémia tagja, közismertebben „Manna”, „mindenki Mannája”, „jóságos boszorkány-kisasszony”, később „Manna néni”, „a képzőművészet nagyasszonya” – és még folytathatnánk az utánozhatatlan kedvességével együtt járó szókimondására, életkedvére, humorára utaló jelzők sokaságát.

Már gyermekkorában a művészet levegője vette körül, édesapja Supka Géza régész, műtörténész, író (a könyvhetek megalapítója) biztatta, hogy tanuljon valamilyen mesterséget is, így a gimnázium mellett kitanulta az ötvösséget, még segédlevelet is szerzett. Elvégezte a színiakadémiát, Giraudoux, Geraldty, Cocteau, Pirandello darabjaiban játszott, Rilket fordított. A második világháború után Gobbi Hilda hívta a színházába, ám őt már a szocreal darabok nem érdekelték. Ekkor kapott lehetőséget muzeológusi állásra, több helyütt dolgozott, míg a Magyar Nemzeti Galéria grafikai osztályára került.

Grafikusnemzedékek patrónusa, biztatója, kiállítások szervezője, de leginkább értő méltatója volt. Csak néhány nevet említünk közülük: Kondor Béla, Csohány Kálmán, Szabó Vladimir, Stettner Béla, Gyulai Liviusz. A 70. születésnapját köszöntő, a FÉSZEK Galériában szervezett *Supka Magdolnának, Manna néninek szeretettel* című kiállításon 46 grafikusművész állított ki. Természetesen sokat tett – nem egyszer kíméletlenül hadakozva a hivatalosnak vélt művészetkritikai állásfoglalásokkal is – festőművészetünk jelentős alakjainak elfogadtatásáért, elismertetéséért is. Erre utalnak monografikus művei Zichy Mihályról (Bényi Lászlóval közösen írta), Aba Novák Vilmosról, Kohán Györgyről, Tóth Menyhérről, írásai Pirk Jánosról, Földi Péterrel, Tenk Lászlóról és másokról. 1999-ben a Magyar Köztársasági Érdemrend Középkeresztje kitüntetését nem csak tudományos életútjáért, hanem – mint az indoklásban olvashatjuk – „a korábban csaknem elfelejtett, ma már nemzetközileg is elismert művészi életművek felfedezéséért és ápolásáért” kapta. Nem voltak általa kedvelt stílusirányzatok, technikák (doktori disszertációját az úrihímzésről írta), számára egyedüli mérték az érték volt, ellentétben az általában jól menedzselt (ismét egyik találó kifejezését idézem) „neoblablával” szemben. Az értékek között is különösen számon tartotta a nemzeti sajátosságokat, mint írta: „képzőművészetünk erejét, ízet, kvalitását, európaiságunkon belüli hasonlóságát és másságát” igyekezett bemutatni.

Amilyen fontosnak tartotta Aba Novák Vilmosnak a párizsi világkiállításon grand prix-t nyert *Francia magyar kapcsolatok* című 28 méteres pannójának a restaurását és az eredetileg tervezett helyére, a székesfehérvári Csók István Képtárba való végleges elhelyezését, ugyanolyan fontosnak tartotta a kisgrafika népszerűsítését is. Tudta és mindenütt hangsúlyozta, hogy a kisgrafika, az ex libris – a gyűjtők cseréje nyomán is – milyen küldetést tölt be grafikusművészetünk megismertetésében és megszerettetésében itthon és külföldön egyaránt. Írásaiban, kiállítás-megnyitói ő adott rangot és elismerést a műfajnak (s készített neves grafikusokat annak művelésére), amelyet - többek között - így határozott meg az V. Balatoni Kisgrafikai Biennálé (1979, Tihany) katalógusának az előszavában: „A kicsiny formátum vonzereje a gondos, minuciózus művészi kivitel mellett abban is áll, ami az alkotóit formai-tartalmi tömörítésre, magvas, karakteres megjelenítésre készíti. A kiemelésnek és az elhagyásnak, vagyis a művészi absztrahálásnak olyan eszközeihez folyamodik a kisgrafika, amelyek az irodalmi műfajok közül leginkább a verssel rokonítják – ritmusa, gondolatfűzése és képi metaforái révén. Sajátos műfaj, s mint ahogy a legköltőibb próza írója sem törvényszerűen költő egyben, ugyanúgy nem következik a legjelesebb grafikus képességből sem a kisgrafika művelésére való hajlam”. Több cikke jelent meg a Kisgrafikában, szívesen vállalta egyesületünk kiállításainak megnyitását, amelyeket valóságos ünneppé varázsol. Nem csak bensőséges barátai (Stettner Béla, Bordás Ferenc és mások), hanem a sepsiszentgyörgyi Hervai Katalin, Fery Antal, Perei Zoltán és még sokak kiállítását nyitotta meg, ha kellett Miskolcon, Jászberényben, vagy

Martfűn. Az egyetlen műkritikus volt, aki felismerte Perei Zoltán kivételes tehetségét, írt munkásságáról, kiállításokra, pályázatokon való részvételre biztatta. Az egyik ilyen országos kisgrafikai pályázat elbírálásán én is ott lehettem, s amikor Perei fametszetei sorra kerültek Manna néni izgatottan előrehajolt, szinte mohón nézegette azokat, majd a zsűri tagjainak csillogó szemmel, diadalmasan csak ennyit mondott: „Zabálni valók!”. Egyetlen megjegyzés nélkül díjat kapott. És amikor Perei elhunyt – éppen az önként vállalt értékörzés és az „életmű ápolása” jegyében ő nyitotta meg a hatvani múzeumban rendezett emlékkiállítását, akár később Fery Antalét a székesfehérvári Vörösmarty Mihály Megyei Könyvtárban vagy Diskay Lenkéét az Országos Széchényi Könyvtárban.

A sort még folytathatnánk, de most Tőle búcsúzunk. Ennek kapcsán hadd idézzek fel még egy személyes emléket. 1995-ben a Vörösmarty Mihály Megyei Könyvtárnak ajándékozta édesapja több mint százezer cikket tartalmazó lapkivágat-gyűjteményét. Amikor az átadási ünnepségről – ahol Fábry Anna irodalomtörténész is közreműködött – készült fényképeket elküldtem neki, válaszelevelét így kezdte: „Köszönöm a megküldött fotókat, Te meg Anna szépek vagytok, én púposabb a mesebeli banyánál, de hát úgy veszem, a lélek számít”. Igen, valóban az. Bár azt mondják, a lélek elszáll, de Supka Magdolna itt van közöttünk: nem az emléket kell megőriznünk, hanem hitét, erejét, mindenkor tenni akarását, szellemiségét. És dolgunk immár az ő életművének ápolása, elsőként is kisgrafikai vonatkozású munkásságának feltárása. – Fájdalommal búcsúzunk Tőle.

SUPKA Magdolna

művészettörténész

Budapest, 1914. augusztus 3.

- 1938** Pázmány Péter Tudomány Egyetem művészettörténet doktorátus;
1971 a művészettörténet kandidátusa.
1943–1954 a Székesfővárosi Múzeumok, majd a Budapesti Történeti Múzeum muzeológusa,
1954–1957 az MTA Művészettörténeti Dokumentációs Központ munkatársa,
1957 -től a Magyar Nemzeti Galéria tudományos főmunkatársa.
1960 -től a Kritikusok Nemzetközi Szövetsége (AICA), 1994-től a Magyar Művészeti Akadémia tagja.
1981 a Magyar Népköztársaság Művészeti Alapja (MNMA) Művészeti Írói Nagydíja;
1984 a Munka Érdemrend arany fokozata;
1994 Széchényi-díj;
2000 Magyar Köztársasági Érdemrend Középkeresztje; Madách-díj.
1998 A Magyar Képzőművészeti Egyetem díszdoktora

Kutatási területe a XX. századi és kortárs magyar művészet. Pályafutása során rendkívül sokat tett a kortárs grafika megismertetéséért, a magyar grafika aranykorának megteremtéséért. Művészettörténeti jelentőségű kiállítások kezdeményezője, szervezője és rendezője, monográfiák, tanulmányok, katalógusok írója. Szakmai munkásságának egyik legfontosabb szegmense a mellőzött, elfeledett mesterek (Aba Novák Vilmos, Tóth Menyhért, Gadányi Jenő, Kohán György, Szalay Lajos, Szabó Vladimír) életművének feltárása, művészettörténeti helyének és jelentőségének kijelölése.

1984 -ben a kortárs magyar grafikusok a budapesti Fészek Galériában rendezték meg a ~nak, Manna néninek szeretettel című kiállítást.

Főbb művei

- A magyar úrihímzés, Budapest, 1938
- Zichy Mihály [Bényi L.-val], Budapest, 1953
- Aba Novák Vilmos, Budapest, 1966
- Életképek a Magyar Nemzeti Galériában, Budapest, 1974
- Szabó Vladimír, Budapest, 1974
- Rékassy Csaba, Budapest, 1981
- Csohány Kálmán, Budapest, 1985
- Pirk János, Budapest, 1988
- Tóth Menyhért, Budapest, 1991
- Kohán György, Budapest, 1994
- Tenk László, Budapest, 1996
- Földi Péter, Budapest, 1997
- Lóránt János, Budapest, 1998
- Kovács Péter, Budapest, 1998
- Kohán Gyula, 2001.

Fontosabb tanulmányok

- Szempontok a képzőművészeti alkotótevékenység vizsgálatához. Pszichológiai tanulmányok, Budapest, 1959
- A drámai groteszk szerepe festészetünkben a művészetpszichológia szemszögéből, Művészettörténeti Értesítő, 1964/2.
- Kohán György 1910–1964, Magyar Nemzeti Galéria Évkönyv I., Budapest, 1970
- Gyűrűző életmű (Tóth Menyhértről), Forrás, 1983/9.
- Vad vizek. Tóth Menyhért teljessége, Forrás, 2000/11.

Fontosabb katalógusok

- Aba Novák Vilmos, Magyar Nemzeti Galéria, Budapest, 1962
- Gadányi Jenő emlékkiállítása, Magyar Nemzeti Galéria, Budapest, 1967
- Kárpáti Tamás, Budapest, 2000
- Magyarul európai (Földi Péter, Muzsnay Ákos, Szabó Tamás), Budapest, 2000
- XX. Országos Grafikai Biennálé, Miskolc, 2000.

Irodalom

SZABÓ J.: ~nak, Manna néninek szeretettel (kat. bev., Fészek Galéria, Budapest, 1984)
 Névjegy. A Magyar Művészeti Akadémia kincsestára. Életrajzok, dokumentumok 1992–1994, Budapest, 1995.